

ERGENLERİN SOSYAL MEDYA BEĞENİLMEME KORKULARININ YORDAYICISI OLARAK BENLİK SAYGISI VE BENLİK TASARIMI*

Osman SÖNER¹, Olcay YILMAZ²

ÖZ

Bu araştırma, ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkularını çeşitli değişkenler açısından incelemeyi ve benlik tasarımı ve benlik saygısı ile sosyal medya beğenilmeme korkuları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde bulunan çeşitli liselerde eğitim gören 235'i (%37) erkek ve 396'sı (%63) kız olmak üzere toplam 631 öğrenci oluşturmaktadır. İlişkisel tarama modeli kullanılan bu çalışmada, veri toplama araçları olarak Sosyal Medya Beğenilmeme Korkusu Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Benlik Tasarımı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Veri analizi öncesinde veri setinin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş ve uç değerler temizlenip normallik sayıltısı sağlandıktan sonra analizler gerçekleştirilmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalarda t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmış, ayrıca gruplararası farklılığı belirlemek için ise F istatistiği kullanılmıştır. Ergenlerin benlik saygısı ve benlik tasarımlarının sosyal medya beğenilmeme korku düzeylerini yordamadaki gücünün belirlenmesinde ise Standart Çoklu Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkularının cinsiyete, beğenilme sayısına ve arkadaş sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı; benlik saygısının cinsiyete göre farklılaşmadığı bunun yanında benlik tasarımı cinsiyete göre farklılaştığı ve kız öğrencilerin benlik tasarımlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu; benlik tasarımı sosyal medyadaki arkadaş sayısına göre farklılaştığı; benlik tasarımı ve benlik saygısının sosyal medya beğenilmeme korkusu ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu iki değişkenin sosyal medya beğenilmeme korkusunu da anlamlı bir şekilde yordadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Sosyal Medya, Benlik Tasarımı, Benlik Saygısı

SELF-ESTEEM AND SELF-CONCEPT AS PREDICTORS OF ADOLESCENTS' SOCIAL MEDIA DISLIKE FEARS

ABSTRACT

This research aimed to examine adolescents' social media dislike fears in terms of various variables and to determine the relationship between self-concept and self-esteem and social media dislike fears. The study group of the research consists of 631 students, 235 (37%) boys and 396 (63%) girls studying in different high schools in Sultanbeyli district of Istanbul. Social Media Dislike Fear Scale, Rosenberg Self-esteem Scale, Self-concept Scale and a Personal Information Form were used as data collection tools. Skewness and kurtosis values were analyzed for data analysis and analyzes were performed after the extreme values of the data were cleared and normality assumption was observed. In comparisons between groups, t-test was used to compare the two groups and One-Way Analysis of Variance was used to compare more than two groups, and F statistics were used to determine the differences between groups. Standard Multiple Regression Analysis was used to determine the strength of adolescents' self-esteem and self-concepts in predicting social media dislike fear levels. According to research results; adolescents' social media dislike fears were found to differ significantly by gender, number of likes and number of friends; self-esteem does not differ according to gender, besides, self-concept differs according to gender and female students' self-concepts are higher than men's. Female students' self-concepts are higher than men's and there is a significant relationship between the sub-dimensions of self-esteem, self-concept and social media fear of dislike scale and these two variables were found to significantly predict social media dislike fear.

Key Words

Social Media, Self-Concept, Self-Esteem

*Bu makale Osman SÖNER'in Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Dr. Olcay YILMAZ'ın danışmanlığında tamamladığı yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümünün özetidir.

¹Uzm.Psk.Dan., Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, e-posta: osmansoner02@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9741-5357

²Dr. Öğr. Üyesi, TED Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: olcay.yilmaz@tedu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4740-3782

Alıntılama: Söner, O., Yılmaz, O. (2020). Ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkularının yordayıcısı olarak benlik saygısı ve benlik tasarımı. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 4(7), 51-68.

Giriş

Sosyal medya, alanyazında farklı tanımları olmakla birlikte günümüzde kullanımı insanlar arasında hızla yayılan tek veya çift yönlü bir iletişim aracı konumundadır. Sosyal medya genel anlamda web 2.0 teknolojisinin ürünü bireylerin birbirleriyle bilgi alışverişini sağlayan (Evans, 2012, s.38; Onat, 2010, s.104); resim, video, fotoğraf vb. içeriklerin paylaşıldığı (Atalay, 2014, s.1; Kaya, 2011, s.19); insanların hayat öykülerini ve deneyimlerini paylaşabildiği (Bostancı, 2010; Kamışoğlu, 2013) ve insanların karşılıklı olarak etkileşim kurarak farklı ortamların oluşmasını sağlayarak kullanıcılar tarafından oluşturulan içerikle oluşan (Boyd ve Ellison, 2008, s.214; Kietzman vd., 2011, s.241); bireylerin belirli bir sistem içinde, başkalarının da görmesine elverişli kişisel profillere sahip olunan web tabanlı hizmet olarak sosyal medya, bireylerin kendilerini içten geldiği şekilde anlattığı, aynı durum içinde başka bireylerin de içeriklerini görme imkanına sahip oldukları (Boyd ve Ellison, 2008, s.214) yeni iletişim kanallarıdır. Sosyal medyanın bu tanımlarına bakıldığında kullanıcının kendi düşünceleri, fotoğrafları, videoları gibi paylaşımlar yapabildiği ve yaptığı bu paylaşımların diğer kullanıcılar tarafından görüntülenebildiği ve başkalarıyla etkileşim ve iletişim sağlayan sanal bir ortam olarak tanımlanabilir. Sosyal medya kullanımı amacıyla yukarıda belirtildiği üzere her amaç için farklı platformlar bulunmaktadır. Kullanıcılar sosyalleşme için (Twitter, Facebook vb.), video paylaşmak için (YouTube, DailyMotion vb.) fotoğraf paylaşımı için (Flicker, PhotoBucket vb.), sosyal iş içerikli sayfaları kullanmak için (Linkedin vb.), bloglar için (Blogger.com, Wordpress vb.), (Armas vd., 2010, s.640; Dawley, 2009, s.111) çeşitli araçları kullanabilmektedir.

Benlik tasarımı da sosyal medya gibi alanyazında farklı tanımları olan, toplumda anlaşılabilir ve istenen bütün özelliklerinin bir bütünü bireyin kendisinde algılaması (Alpay, 2000, s.1); kişinin özel kimliğiyle pozitif olarak kendini ifade etmesi veya kişiliğine yapılan herhangi bir referans (Hess, 2005, s.9); kişinin kendi özelliklerine ilişkin yaklaşım ve görüşleri (Baymur, 2015, s.286) olarak tanımlanabilir. Bireyin kendi benliği hakkındaki farkındalığı, benlik kavramı, benlik imgesini, ideal-benliği ve bireyin benlik saygısını kapsayan bir "şemsiye" terim olarak görülebilir (Lawrence, 2006, s.2).

Allport (1961) benlik tasarımı; kişinin kendi şahsına özel olan varlık gücünü, "bu benim, bunu ben yapabilirim" şeklinde ifade ettiği özellikler olarak tanımlar. Benlik tasarımı ayrıca bireylerin kendi seçtikleri yolda gitmesine ve bireylerin kendilerini geliştirmesinde süreklilik olmasını sağlar (Tan, 2014, s.72). Tüm bu tanımların yanı sıra insanın, etkileşimde bulunduğu yakın çevresinden gelen dönütler aracılığıyla oluşan ve bireyin kendi yapısını anlamaya yardımcı olmakta olan benlik tasarımı, kişinin daha önceki yaşantısında, mevcut zamandaki ve daha önceki yaşantısında ve gelecek zamandaki isteklerinden meydana gelmektedir (Fadiman ve Frager, 2016). Benlik tasarımı genel anlamda bireyin benliğini içsel ve dışsal faktörlerin etkisiyle oluşturan ve bireyi diğer kişilerden ayıran duygu ve düşünceler olarak tanımlanabilir. Bu bakış açısıyla benlik tasarımı aynı zamanda bireyin toplum içinde kendini nasıl gördüğüdür.

Benlik saygısı ise bireyin kendisine karşı duymuş olduğu sevgi, saygı ve güven duygusu (Akçagöz, 2017, s.17); kendini değerli hissetme, kabiliyetlerini ve yeteneklerini gösterme, başarı, toplumsal olarak başkalarında kabullenilme, kendi dış görünüşünü kabullenme (Arıca, 1999, s.35); bireyin kendisini öğrenmelere, bilişsel programlamaya ve inanç sistemine dayalı olarak yaptığı duygusal bir değerlendirme (Fanning ve McKay, 2000, s.1); kendinden memnun olma ve kendini olduğu gibi kabul etmeyi sağlayan olumlu bir özelliktir (Knighthley ve Whitelock, 2007, s.229). Bu kavram aynı zamanda bireyin kendi kendini anlamasıyla değil, çevrenin yaklaşımlarından da etkilenmektedir (Knighthley ve Whitelock, 2007, 229). Bu durum bireydeki benlik imajını yansıtmaktadır. Yani gerçek benlik ve ideal benlik arasındaki fark azaldıkça benlik saygısı oluşur (Yavuzer, 2016, s.15).

Benlik saygısının tam olarak gelişmediği durumlarda ise insanlar potansiyel olarak var olan benliklerinin varlığını anlarlar ancak bilinçdışı devamlı olarak gerçek benliğiyle karşılaştırır. Bireyin gerçek ve ideal benlik arasındaki uyumsuzluklar yaşam boyunca uğraşmak zorunda olacağı kendi kendini küçümsemeyi oluşturur (Yalom, 2018, s.377-378). Bireyin ideal ve gerçek benliği arasında oluşan farklar bireyin benlik saygısını belirlemektedir. Gerçek benliklerini kabullenen kişilerde benlik saygısının daha iyi geliştiği söylenebilir. Rosenberg (1965) bir çalışmada bireylerin benlik saygıları üzerinde etkili olan yetişilen çevre ve aile faktörlerini incelemiştir. Bunun amacı bireyin benliğine ilişkin tüm görüşlerin kişinin benlik anlayışı üzerinde etkisinin olduğunu belirtmesidir. Kişiler kendi benlikleri üzerinde değerlendirici etkiye sahiptir. Bireyin benlik imajı tutumlarını yansıtırken benlik saygısı değerlendirme anlayışını yansıtmaktadır. Bu çalışmada açıklanmaya çalışılan benlik saygısı kavramının bireyin kendisine gösterdiği olumlu veya olumsuz bakış açıları olduğu görülmüştür. Rosenberg'e (1965) göre benlik saygısı, bireyin kendi kendine ilişkin negatif veya pozitif tüm duygu ve düşünceleridir.

Alanyazında sosyal medya konusundaki çalışmalara bakıldığında sıklıkla sosyal medya kullanımının son zamanlarda artışının nedenlerini araştıran çalışmalara rastlanmaktadır. Bu araştırmalar gerek kişisel gerekse sistemik etmenlerin sosyal medyadan etkilenme düzeyine etki edebildiğini belirtmişlerdir. Örneğin Ellison ve arkadaşlarının (2006) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmada facebook kullanımının psikolojik refahın önlemleriyle etkileşime girdiği ve düşük benlik saygısı ve düşük yaşam doyumu yaşayan kullanıcılar için daha fazla fayda sağlayabileceği saptanmıştır. Dorpatcheon ve arkadaşlarının (2008) üniversite öğrencileri üzerindeki araştırmasında ise içedönük ve dışadönük insanların elektronik sosyal ağları kullanımları incelenmiştir. Bu çalışmada sosyal ağların sosyal etkileşim işlevinden içedönüklerden çok dışadönüklerin yararlandığı gösterilmiştir. Koçak (2012) sosyal medyayı en sık kullanan 15-24 yaşındaki bireyler üzerindeki araştırmasında bireylerin sosyal medyayı gündemden kopmamak ve eğlenme gibi amaçlar doğrultusunda kullandığını saptamıştır. Chuang ve arkadaşlarının (2018) ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanımlarına yönelik araştırmasında sosyal medyanın çoğunlukla arkadaşlarla bağlantı kurmak, resim paylaşmak ve başkalarının ne yaptığını bulmak için kullanıldığını saptamıştır. Bu öğrencilerin, uygunsuz ilanlar nedeniyle saldırıya uğramak, duygularını incitmek, mahremiyet eksikliği, uygunsuz resim, zorbalık, olumsuzluk ve takipçileri nedeniyle sosyal medya ile ilgili endişeler duydukları bulunmuştur. Tezci ve İçen (2017) ise lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları üzerine yaptıkları araştırmasında, cinsiyet farklılıklarının, sosyal medya kullanımı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirlemişlerdir.

Benlik tasarımı ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmaların ise bireylerin diğer farklı özellikleri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Creasy (2012) yetenekli öğrencilerin benlik tasarımları üzerinde yapmış olduğu araştırmada, yetenekli öğrencilerin benlik tasarımı, akademik başarıları ve yetenekli programlamaya kayıtlı yıl sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon olmadığını göstermiştir. Aynı araştırmada cinsiyete göre benlik tasarımı anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Yamak'ın (2015) ergenler üzerinde yapmış olduğu başka bir araştırmada ise fiziksel uygunluk seviyelerinin beden imajı, benlik tasarımı ve stres düzeyine etkisi incelenmiş ve benlik tasarımı ile beden imajı arasında orta düzeyde negatif yönde ilişki tespit edilmiştir. Card ve arkadaşlarının (2009) yine ergenlerden oluşan bir örneklem ile gerçekleştirdiği çalışmada ise kardeşler için benlik tasvirleri karşılaştırılmış ve kardeşlerin benlik tasarımlarında ortalama olarak benzer olduklarını saptamıştır. Bununla birlikte, bu benzerlik, cinsiyet değişkenine ve kardeş ilişki özelliklerine bağlı olarak da değişmektedir. Erganlı (1988) lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerini etkileyen faktörleri incelediği bir diğer çalışmada erkeklerin benlik tasarımı düzeylerinin kızlara göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Aynı çalışmada ekonomik durumu yüksek ve orta olan ailelerden gelen öğrencilerin benlik tasarımı düzeyinin, ekonomik durumu düşük olan ailelerden gelen öğrencilerin benlik tasarımı düzeyinden daha yeterli olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca

ailenin tutumu demokratikleştikçe benlik tasarımının yükseldiği görülmüştür. Fraker (1986) da üniversite öğrencileri üzerindeki bir çalışmada bir dönem içinde yapılan okul etkinliklerinin, öğrencilerin benlik tasarımı ve uyum düzeylerini güçlendirdiği saptanmıştır.

Benlik saygısı ile ilgili Pehlivan (2017)'ın lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada, cinsiyet değişkenine göre benlik saygısı farklılaşırken, sınıf düzeyi ve yaş değişkenlerine göre benlik saygısının farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Brown ve arkadaşlarının (2007) Doğu Asya ülkelerinin benlik saygısı üzerine yaptıkları bir diğer araştırmada Çinlilerin Amerikalılar gibi kendilerini olumlu hissettiklerini, ancak kendilerini aşırı olumlu bir şekilde değerlendirmeye daha az eğilim gösterdiklerini ortaya koymuştur. Caspi ve arkadaşlarının (2005) yürütmüş olduğu araştırmada ise, küresel benlik saygısı ve saldırganlık, antisosyal davranış ve kaçınma gibi dışa dönük sorunlar arasındaki tartışmalı bağ araştırılmıştır. Üç çalışmada, düşük benlik saygısı ve dışa yönelim sorunları arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, benlik saygısının saldırganlık üzerindeki etkisinin, narsisizmden bağımsız olduğu saptanmıştır.

Carlton-Ford ve arkadaşları (2008) tarafından Iraklı ergenlerde savaşın benlik saygıları üzerine etkilerini inceledikleri araştırmada ise tehdit altına alınmış hissetmenin, benlik saygısı düzeylerini yükselttiği bulunmuştur. Sosyal arka planın hem benlik saygısı hem de algılanan tehdit ile ilişkili olduğu, ancak sosyal arka planı kontrol etmenin, benlik saygısı ve algılanan tehdit arasındaki ilişkiyi ortadan kaldırmadığı saptanmıştır.

Anlaşılabacağı üzere sosyal medya, benlik tasarımı ve benlik saygısı ile ilgili araştırmaların büyük bir kısmı bu kavramın diğer değişkenlerle ilişkisinin değerlendirilmesi amacıyla ancak sosyal medya beğenilmeme korkusu ile benlik tasarımı ve benlik saygısı arasındaki ilişkiye bakan bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle bu çalışma literatürdeki bir boşluğu gidermeye dönük olarak yapılmıştır. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

- Ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkuları, benlik tasarımı ve benlik saygısı ile cinsiyet, sosyal medya beğenilme sayısı ve sosyal medyadaki arkadaş sayısı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkuları ile benlik tasarımı ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Ergenlerin benlik tasarımı ve benlik saygısının sosyal medya beğenilmeme korkuları üzerindeki etkisini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli bir grubun belirli özelliklerini öğrenmek ve belirlemek için anket ya da ölçek uygulayarak veya görüşme yapılarak, demografik değişkenlerle bazı ilişkilerin incelenmesi ve verilerin toplanmasıdır (Büyüköztürk vd., 2013, s. 14-20; Karasar, 2012, s. 81).

Çalışma Grubu

Araştırmaya başlamadan önce Ufuk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 21.11.2018 tarih 2018/7 toplantı sayısı ve 2018/51 karar sayısı ile ve İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü 24/12/2018 tarih ve 59090411-20-E.24863259 sayılı yazısı ile anket ve araştırma izni alınmıştır. Çalışma grubunu İstanbul Sultanbeyli ilçesinden belirlenen çeşitli liselerde eğitim gören 631 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 235'i (%37) erkek 396'sı (%63) ise kızlardan oluşmaktadır. Verilerin toplanması öncesinde araştırma amacı ve süreci, gönüllü katılım gibi konularda bilgilendirmeler yapılmış ve sadece araştırmaya katılmaya gönüllü katılımcılardan veri toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından bazı demografik özelliklerin saptanması ve bu özelliklere bağlı gruplandırmalar yapılabilmesi amaçlanmıştır. Bu formla katılımcılara cinsiyet ve ayrıca sosyal medyada paylaştıkları içeriklerin ortalama kaç beğeni aldığı ve sosyal medyadaki arkadaş sayısı sorulmuştur.

Sosyal Medya Beğenilmeme Korkusu Ölçeği (SMBKÖ): Söner (2019) tarafından liseli öğrenciler üzerinde geliştirilen ölçekte 24 madde ve beş alt boyut bulunmaktadır. Dörtlü likert tipi bir ölçektir. Ölçek puan aralığı 24-96'dır. Yüksek puan sosyal medya beğenilmeme korkusunun yüksekliğini göstermektedir. Ölçeğin geçerlilik çalışması sonucunda faktör yükleri .404 ile .833 arasında değişirken, Cronbach alpha değeri 0.814 olarak bulunmuştur.

Benlik Tasarımı Ölçeği: Baymur (1968) tarafından geliştirilmiştir. 65 madde kişinin kendine yönelik fikir ve duygularını değerlendirmesini içermektedir. Beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek puan aralıkları -130 ile +130'dur. Puanların yükselmesi olumlu bir benlik kavramı anlamına gelmektedir. Ölçeğin güvenirlik katsayılarının .83 ile .93 arasında olduğu saptanmıştır (akt., Togo, 2016). Ölçek ilk olarak lise öğrencileri üzerinde geliştirilmiş, daha sonra ölçek Baymur ve arkadaşları (1978) tarafından üniversite örneklemine de uygulanmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiştir. 12 alt boyutta 63 maddeden oluşmaktadır. Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılmıştır. Dörtlü likert tipidir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı 0.71 olarak bulunmuştur. Ölçekten puan aralıkları 10-40'tır. Puan arttıkça bireyin benlik saygısı da artmaktadır.

Verilerin Analizi

İstatistikî yöntemlerden t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır

Bulgular

Ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkularının cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için t-testi kullanılmıştır. Sonuçlar tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Sosyal medya beğenilmeme korkusunun cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik t-testi sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
SMBKÖ	Erkek	235	35.97	7.98	629	0.46	0.65
	Kadın	396	36.26	7.36			

Tablo 1 incelendiğinde, ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkularının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($t(629)=0.46$, $p>0.05$). Erkek öğrencilerin sosyal medya beğenilmeme korkuları ($\bar{x}=35.97$) ile kız öğrencilerin sosyal medya beğenilmeme korkuları ($\bar{x}=36.26$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkularının sosyal medyada paylaşılan içeriklerin beğenilme sayısı arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek için ANOVA kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sosyal medya beğenilmeme korkusunun beğenilme sayısına göre farklılaşmasına yönelik varyans analizi sonuçları

Ölçek	Beğenilme sayısı	N	\bar{X}	Ss	F	p
SMBKÖ	1-25 arası	52	34.90	7.80	2.34	0.54
	26-50 arası	110	34.54	7.12		
	51-75 arası	118	36.92	7.90		
	76-100 arası	120	36.17	7.36		
	101 ve üzeri	231	36.80	7.63		
	Toplam	631	36.15	7.59		

Tablo 2'deki bulgular, ergenlerin beğenilmeme korkularının beğenilme sayısına göre farklılaşmadığını göstermektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde ise, 51-75 arası ve 101 ve üzeri beğenilme sayısı olanların daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu durum anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkuları ile sosyal medyadaki arkadaş sayısı arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek için ANOVA yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Sosyal medya beğenilmeme korkusunun arkadaş sayısına göre farklılaşmasına yönelik varyans analizi sonuçları

Ölçek	Arkadaş sayısı	N	\bar{X}	Ss	F	p
SMBKÖ	1-50 arası	57	36.67	8.85	0.161	0.922
	51-100 arası	77	35.79	8.12		
	101-200 arası	167	36.24	7.71		
	201 ve üzeri	294	36.35	7.24		
	Toplam	595	36.28	7.64		

Tablo 3'teki bulgular, ergenlerin beğenilmeme korkularının arkadaş sayısına göre farklılaşmadığını göstermektedir ($f(3,591)=0,161$, $p>0.05$). Ortalama puanlar incelendiğinde ise, arkadaş sayısı 1-50 arası olanların daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu durum anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan t-testi sonuçları ise Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Benlik saygısının cinsiyete göre t-testi sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Erkek	235	29.88	4.17	629	1.12	0.262
Kadın	396	29.50	4.11			

Tablo 4'teki sonuçlar incelendiğinde ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($t(629)=1,12$, $p>0.05$) görülmektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde ise, erkeklerin ($\bar{x}=29.88$) benlik saygısı düzeylerinin kızlara göre ($\bar{x}=29.50$) daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu durum anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin sosyal medyada paylaşılan içeriklerin beğenilme sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Benlik saygısının paylaşılan içeriklerin beğenilme sayısına göre farklılaşmasına yönelik varyans analizi sonuçları

Ölçek	Beğenilme sayısı	N	\bar{X}	Ss	F	p
Benlik Saygısı	1-25 arası	52	28.71	4.83	0.959	0.429
	26-50 arası	110	29.64	4.03		
	51-75 arası	118	29.67	3.84		
	76-100 arası	120	29.48	4.33		
	101 ve üzeri	231	29.92	4.04		
	Toplam	631	29.64	4.13		

Tablo 5 incelendiğinde, ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin beğenilme sayısına göre farklılaşma olmadığı ($f(4,626)=0.959$, $p>0.05$) görülmüştür. Ortalama puanlar incelendiğinde ise beğeni sayısı 101 ve üzeri olanların ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu durum anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin sosyal medyadaki arkadaş sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Benlik saygısının sosyal medyadaki arkadaş sayısına göre farklılaşmasına yönelik varyans analizi sonuçları

Ölçek	Arkadaş sayısı	N	\bar{X}	Ss	F	p
Benlik Saygısı	1-50 arası	57	28.71	4.69	2.680	0.054
	51-100 arası	77	30.17	3.69		
	101-200 arası	167	29.56	4.08		
	201 ve üzeri	294	29.69	4.16		
	Toplam	595	29.57	4.15		

Tablo 6 incelendiğinde, ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin arkadaş sayısına göre farklılık göstermediği ($f(3,591)=2.680$, $p>0.05$) görülmüştür. Ortalama puanlar incelendiğinde ise arkadaş sayısı 51-100 arası olanların ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu durum anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkusu ölçeği alt boyutları ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin bulunmasına yönelik yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Benlik saygısı ile sosyal medya beğenilmeme korkusu alt boyutları arasındaki ilişki

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.Benlik Saygısı	1					
2.Mutsuzluk	-.127*	1				
3.Takıntılı Düşünce	-.142*	.367*	1			
4. Empati	-.043	.384*	.289*	1		
5. Beğenilme İsteği	-.193*	.382*	.351*	.239*	1	
6. Anonim Kimlik	-.226*	.282*	.384*	.132*	.350*	1
Ortalama	29.64	11.30	4.96	7.48	6.33	6.08
Standart Sapma	4.13	3.47	1.60	2.35	1.87	1.80

Tablo 7'deki sonuçlar incelendiğinde benlik saygısı ile mutsuzluk ($r=-0.127$, $p<0.01$), takıntılı düşünce ($r=-0.142$, $p<0.01$), beğenilme isteği ($r=-0.193$, $p<0.01$) ve anonim kimlik ($r=-0.226$, $p<0.01$) arasında negatif bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte benlik saygısı ile empati arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=-0.043$, $p>0.05$). Sosyal medya beğenilmeme korkusu alt boyutları arasındaki ilişki

incelendiğinde ise mutsuzluk ve takıntılı düşünce alt boyutları arasında ($r=0.367$, $p<0.01$), mutsuzluk ve empati alt boyutları arasında ($r=0.384$, $p<0.01$), mutsuzluk ve beğenilme isteği alt boyutları arasında ($r=0.382$, $p<0.01$), mutsuzluk ve anonim kimlik arasında ($r=0.282$, $p<0.01$), takıntılı düşünce ve empati alt boyutları arasında ($r=0.289$, $p<0.01$), takıntılı düşünce ve beğenilme isteği alt boyutları arasında ($r=0.351$, $p<0.01$), takıntılı düşünce ve anonim kimlik alt boyutları arasında ($r=0.384$, $p<0.01$), empati ve beğenilme isteği alt boyutları arasında ($r=0.239$, $p<0.01$), empati ve anonim kimlik arasında ($r=0.132$, $p<0.01$), beğenilme isteği ve anonim kimlik alt boyutları arasında ($r=0.350$, $p<0.01$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal medya beğenilmeme korkusu alt boyutlarının benlik saygısını yordama düzeylerinin belirlenmesi için ise çoklu regresyon analizi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Benlik saygısının yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata B	β	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	34.100	0.789	---	42.717	0.000*	---	---
Mutsuzluk	-0.042	0.054	-0.035	-0.777	0.438	-0.127	-0.031
Takıntılı Düşünce	-0.084	0.116	-0.032	-0.721	0.471	-0.142	-0.029
Beğenilme İsteği	-0.260	0.098	-0.117	-2.656	0.008*	-0.193	-0.106
Anonim Kimlik	-0.381	0.100	-0.166	-3.826	0.000*	-0.226	-0.151
Empati	0.054	0.075	0.030	0.714	0.476	-0.043	0.029
R=0.261		R ² =0.068					
F _(5,625) =9.13		p=0.000					

Tablo 8'deki bulgular incelendiğinde mutsuzluk, takıntılı düşünce, beğenilme isteği, anonim kimlik ve empati birlikte, ergenlerin benlik saygısı puanları ile düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=0.261$, $R^2=0.068$, $p<0.01$). Adı geçen beş değişken birlikte, benlik saygısındaki toplam varyansın %7'sini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin benlik saygısı üzerindeki görece önem sırası; anonim kimlik, beğenilme isteği, mutsuzluk, takıntılı düşünce ve empatidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, beğenilme isteği ve anonim kimlik alt boyutlarının benlik saygısı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Mutsuzluk, takıntılı düşünce ve empati alt boyutlarının ise önemli bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir.

Ergenlerin benlik tasarım düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları ise Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Benlik tasarımının cinsiyete göre t- testi sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Erkek	235	37.65	36.29	629	2.54	0.011*
Kadın	396	30.06	36.32			

(* $p<0.05$)

Tablo 9'daki bulgular, ergenlerin benlik tasarımı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık oluşturduğunu ($t(629)=2.54$, $p>0.05$) göstermektedir. Erkek katılımcıların benlik tasarımlarının ($\bar{x}=37.65$), kız katılımcılara göre ($\bar{x}=30.06$) daha olumlu olduğu

görülmektedir. Bu bulgu, benlik tasarımı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ergenlerin benlik tasarımı düzeylerinin sosyal medyada paylaşılan içeriklerin beğenilme sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Benlik tasarımının paylaşılan içeriklerin beğenilme sayısına göre farklılaşmasına yönelik varyans analizi sonuçları

Ölçek	Beğenilme sayısı	N	\bar{X}	Ss	F	p
Benlik Tasarımı	1-25 arası	52	25.21	37.04	1.742	0.139
	26-50 arası	110	37	36.73		
	51-75 arası	118	34.95	37.58		
	76-100 arası	120	36.45	32.92		
	101 ve üzeri	231	29.75	37.15		
	Toplam	631	32.89	36.48		

Tablo 10 incelendiğinde, ergenlerin benlik tasarımı düzeylerinin beğenilme sayısına göre farklılaşma olmadığı ($f(4, 626) = 1.742, p > 0.05$) görülmektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde ise beğeni sayısı 26-50 arası olanların ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu durum anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin sosyal medyadaki arkadaş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Benlik tasarımının sosyal medyadaki arkadaş sayısına göre farklılaşmasına yönelik varyans analizi sonuçları

Ölçek	Arkadaş sayısı	N	\bar{X}	Ss	F	p	Fark
Benlik Tasarımı	1-50 arası	57	19.89	36.05	4.229	0.006*	1-50 Arası<51-100 Arası
	51-100 arası	77	42.03	35.30			
	101-200 arası	167	33.46	33.46			
	201 ve üzeri	294	34.08	35.79			
	Toplam	595	33.58	36.07			

(* $p < 0.05$)

Tablo 11 incelendiğinde, ergenlerin benlik tasarımı düzeylerinin arkadaş sayısına göre farklılaştığı görülmektedir ($f(3,591) = 4.229, p < 0.05$). Benlik tasarımı arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, arkadaş sayısı 1-50 arası olanların benlik tasarımlarının arkadaş sayısı 51-100 arası olanlara göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Benlik tasarımı ile sosyal medya beğenilmeme korkusu ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Benlik tasarımı ile sosyal medya beğenilmeme korkusu alt boyutları arasındaki ilişki

	1	2	3	4	5	6
1.Benlik Tasarımı	1					
2.Mutsuzluk	-.263*	1				
3.Takıntılı Düşünce	-.253*	.367*	1			
4. Empati	-.144*	.384*	.289*	1		
5.Beğenilme İsteği	-.281*	.382*	.351*	.239*	1	
6. Anonim Kimlik	-.290*	.282*	.384*	.132*	.350*	1
Ortalama	32.89	11.30	4.96	7.48	6.33	6.08
Standart Sapma	36.47	3.47	1.60	2.35	1.87	1.80

(*p<0.01)

Tablo 12'deki veriler incelendiğinde benlik tasarımı ile mutsuzluk ($r=0.263$, $p<0.01$), takıntılı düşünce ($r=-0.253$, $p<0.01$), beğenilme isteği ($r=-0.281$, $p<0.01$), empati ($r=0.144$, $p<0.01$) ve anonim kimlik ($r=-0.290$, $p<0.01$) arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunduğu görülmektedir.

Sosyal medya beğenilmeme korkusu alt boyutlarının benlik tasarımı yordama düzeylerinin belirlenmesi için standart çoklu regresyon analizi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. Benlik tasarımının yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata B	β	T	P	İkili r	Kısmi R
Sabit	97.54	6.75	---	14.54	.000*	---	---
Mutsuzluk	-1.29	0.46	-0.12	-2.82	.005*	-0.26	-0.11
Takıntılı Düşünce	-2,03	0.98	-0.09	-2.06	.039*	-0.25	-0.08
Beğenilme İsteği	-2.72	0.83	-0.14	-3.29	.001*	-0.28	-0.13
Anonim Kimlik	-3.46	0.84	-0.17	-4.11	.000*	-0.29	-0.16
Empati	-0.23	0.63	-0.02	-0.36	.717	-0.14	-0.14
R=0.382	R ² =0.146						
F _(5,625) =21.307	p=0.000						

(*p<0.05)

Tablo 13'te görüldüğü üzere mutsuzluk, takıntılı düşünce, beğenilme isteği, anonim kimlik ve empati birlikte, ergenlerin benlik saygısı puanları ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=0.382$, $R^2=0.146$, $p<0.01$). Adı geçen beş değişken birlikte, benlik saygısındaki toplam varyansın %15'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin benlik tasarımı üzerindeki görece önem sırası; anonim kimlik, beğenilme isteği, mutsuzluk, takıntılı düşünce ve empatidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, beğenilme isteği, mutsuzluk, takıntılı düşünce ve anonim kimlik alt boyutlarının benlik saygısı üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları görülmektedir. Empati alt boyutunun ise önemli bir etkiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkuları, benlik saygısı ve benlik tasarım düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi ve ergenlerin benlik tasarımı ve benlik saygıları ile sosyal medya beğenilmeme korkusu ölçeğinin alt boyutları olan mutsuzluk, anonim kimlik, takıntılı düşünce, empati ve beğenilme isteği arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Cinsiyet değişkeni ile sosyal medya beğenilmeme korkusu alt boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan t-testi sonuçlarına göre, öğrencilerin sosyal medya beğenilmeme korkularının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Diğer taraftan alt boyutlara bakıldığında cinsiyet açısından mutsuzluk, takıntılı düşünce, anonim kimlik, ve empati arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Ancak cinsiyetin beğenilme isteği alt boyutunda erkekler lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bir başka deyişle, erkekler kızlara göre sosyal medyada beğenilme isteğinden daha fazla etkilenmektedir. Taylor'un (2015) ergenler üzerinde yapmış olduğu bir çalışmada ergenlerin sosyal medyada paylaştıkları içeriklerin akranları tarafından beğenilmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Tezci ve İçen (2017) de, lise öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmada erkeklerin kızlara göre sosyal medyada akranlarının beğenisinden daha fazla etkilendiklerini belirtmesi bu bulguyu desteklemektedir.

Ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkularının paylaşılan içeriklerin beğenilme sayılarına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Ayrıca her bir alt boyut için de yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre beğenilme isteği, takıntılı düşünce ve empati alt boyutunda anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Mutsuzluk alt boyutunda ise beğeni sayısı 101 ve üzeri olanların, beğeni sayısı 1-25 arası ve 26-50 arası olanlara göre ve ayrıca 51-75 arası olanların da 1-25 arası olanlara göre daha fazla sosyal medya beğenilmeme korkusundan dolayı mutsuzluk yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında benzer bir bulguya ulaşan Chang ve Chua'nın (2016) Singapurlu genç kızlar üzerinde yapmış oldukları bir çalışmada genç kızların paylaşım yaparken önce çok fazla beğeni beklediklerini ancak bir zaman sonra bunu umursamadıkları ve mutsuz oldukları belirtilmiştir. Anonim kimlik alt boyutunda ise kendi kimliğini kullanmadan yapılan paylaşımların beğeni sayısı 101 ve üzeri olanların, beğeni sayısı 51-75 arası olanlara göre daha az sosyal medya beğenilmeme korkusu yaşadıkları görülmektedir. Özdemir (2015)'de bireylerin kendilerinde olumlu olan yanlarını gösterip olumsuz olan taraflarını gizlediklerini, bu durumun özellikle bireylerdeki beğenilme ve takdir edilme isteğinden kaynaklandığını söylemektedir. Beğenilme sayısı aynı şekilde incelenmemiş olsa da bireylerin kimliklerinin bir kısmını gizlemelerinde beğenilme isteğinin yer aldığı görülmektedir. Bu sonuç bu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Valkenburg, Schouten ve Peter (2005)'in ergenler üzerinde yapmış oldukları çalışmada genç ergenlerin kimlik oluşturma başlarında olduğu ve bunda internetin önemli bir rol oynayabileceği belirtilmiştir. Ayrıca genç ergenlerin kendilerini daha güzel göstermeye meyilli oldukları ve bunlardan dolayı arkadaş sayısının bu dönemde hızla arttığı görülmüştür. Yine bu çalışmada da görüldüğü üzere ergenler beğeni almak için kendilerini olduklarından farklı göstermeye çalışabilmektedirler.

Araştırmada ergenlerin sosyal medya beğenilmeme korkularının arkadaş sayısına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Ayrıca her bir alt boyut için de yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre de mutsuzluk, takıntılı düşünce, beğenilme isteği ve empati alt boyutunda anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı ortaya çıkmıştır. Anonim kimlik alt boyutunda arkadaş sayısı 201 ve üzeri olanların, arkadaş sayısı 101-200 arası olanlara göre daha az anlamlı düzeyde sosyal medya beğenilmeme korkusu yaşadıkları görülmektedir. Bu araştırma sorusuna benzer yerli ve yabancı literatürde herhangi bir araştırma sonucuna rastlanmamıştır. Bu sonuçla beraber bireylerin sosyal medyada artan arkadaş sayısına sahip olmalarının anonim kimlik kullanmada etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Katılımcıların benlik saygılarının cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik olarak yapılan t-testi sonuçlarına göre ise bir farklılık bulunmamıştır. Barker'ın (2009) yaptığı bir

çalışmada yüksek kolektif benlik saygısı olan kişilerin daha fazla çevresiyle iletişime geçtiği görülmektedir. Ayrıca kadınların daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu görülmüştür. Bu araştırma sonucu araştırma bulgularıyla örtüşmemektedir. Metin ve Bencik Kangal (2012)'de 12-14 yaşındaki üstün yetenekli çocukların benlik algılarının cinsiyet bakımından farklılık gösterip göstermediğini incelemiş ve üstün yetenekli kız çocukların erkeklere kıyasla daha olumlu bir benlik algısına sahip olduğunu bulgulamıştır. Pehlivan'ın (2017) lise öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada da kızların erkeklere oranla benlik saygılarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar da araştırma bulgularıyla örtüşmemekle birlikte bu araştırmanın sonuçlarını destekler çalışmalar da vardır. Bunlardan birinde Aksüt'ün (2011) ilkokul öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada benlik saygısının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir. Jabari, Moradi Şeyhjan ve Rajeswari (2014) de İranlı lise öğrencilerinin benlik saygılarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür.

Araştırmada ayrıca ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin sosyal medyada paylaştıkları içeriklerin beğeni sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Dilek Ertürk ve Ertem Eray'ın (2016) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdikleri araştırmalarında da bireylerin paylaştıkları içeriklere beğeni sayısı arttıkça benlik saygısının da arttığı saptanmıştır. Jong ve Drummond (2016)'da benzer biçimde Güney Avustralya'da yaşları 12-14 arasında değişen kız öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada, sosyal medyadaki olumlu geri bildirimlerin benlik saygısını arttırdığını belirtmişlerdir. Bu yönüyle bu araştırma bulgusunun aksine sosyal medya beğenilme durumunun benlik saygısını etkilediği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın bir başka bulgusu olarak ergenlerin benlik saygılarının sosyal medyadaki arkadaş sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Alanyazında benzer bulgulara ulaşılan çalışmalar bulunmaktadır. Söner ve Yılmaz'ın (2018) lise öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerini inceledikleri araştırmalarında sosyal ağlarda edinilen arkadaş sayısı arttıkça mental iyi oluşun da arttığı görülmektedir. Bu sonuç bulunan araştırma bulgularıyla dolaylı olarak da olsa örtüşmediği görülmektedir. Başer'in (2014) sosyal medya kullanıcıları üzerinde yaptığı bir diğer çalışmada da facebook kullanıcılarının motivasyonları ve arkadaş sayıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani facebookta edinilen arkadaş sayısı arttıkça bireylerin motivasyonlarının da arttığı görülmektedir.

Ergenlerin benlik saygıları ile sosyal medya beğenilmeme korkuları arasında ise negatif düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte benlik saygısının Sosyal Medya Beğenilmeme Korkusu Ölçeğinin alt boyutları olan mutsuzluk, takıntılı düşünce, beğenilme isteği ve anonim kimlik arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunurken, empati anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Alanyazındaki benzer çalışmalarda bu bulgulara hem paralel hem de farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Bunlardan birinde Aydemir (2014) mutsuz olan bireylerin benlik saygılarının da düşük olduğunu belirtmiştir. Cheng ve Furnham (2003) ise 18-23 yaş arasındaki bireylerde mutluluk ve benlik saygısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca aynı çalışmada benlik saygısı ve takıntılı düşünce arasında da negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir başka deyişle bireylerin benlik saygısı düştükçe takıntılı düşüncelerinin de artmakta olduğu görülmektedir. Takıntılı düşünceler ile benlik saygısı arasındaki bu ters yönlü ilişkiyi bulgulayan başka araştırmalar da mevcuttur. Biby (1998) benzer şekilde benlik saygısı ile obsesiflik arasındaki negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Garaigordobil, Durá ve Pérez'in (2005) 14-17 yaş arasındaki ergenler üzerinde yaptıkları çalışmalarında da benzer bir şekilde benlik saygısı ve obsesif düşünceler arasında negatif yönlü bir anlamlı bir sonuç bulunmuştur. Bu çalışmada benlik saygısı ve beğenilme isteği arasında da diğer alt boyutlar gibi negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Mehdizadeh'in (2010) yaşları 18-25 arasında değişen facebook kullanıcıları ile yaptığı bir çalışmada da narsisizm ve benlik saygısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Narsisizm bilindiği üzere beğenilme isteğini içinde barındıran bir kavramdır. Bu noktada bireylerin beğenilme isteği arttıkça benlik saygısının arttığı görülmektedir. Bu araştırma sonucu bulunan sonuçlarla

örtüşmemektedir. Anonim kimlik ve benlik saygısı arasında ki ilişki incelendiğinde yine benzer şekilde negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu kavramlarla ilgili alanyazında benzer herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Son olarak empati ve benlik saygısı arasında bu araştırmada anlamlı düzeyde herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulguya benzer biçimde Carlo, Laible ve Roesch'in (2004) ergenlerden oluşan bir örneklem üzerinde yaptıkları araştırmalarında empati ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Salı'nın (2013) katılımcılarını ilköğretim öğrencilerinin oluşturduğu bir çalışmada ise bu araştırma bulgularının aksine bireylerin empatik eğilimleri ile benlik kavramları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Anlaşılabacağı üzere bu konuda alanyazında farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre ergenlerin benlik tasarımlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkek ergenlerin benlik tasarımlarının kız ergenlere daha olumlu olduğu görülmektedir. Bu bulgu, benlik tasarımı ile cinsiyet arasında erkekler lehine anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklinde yorumlanabilir. Cinsiyetler arasında benlik tasarımının nasıl farklılaştığını inceleyen çeşitli araştırmalarda (Barış, 2002; Creasy, 2012; Çetin vd., 2010; Gürsoy, 2006) ise benlik tasarımının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar araştırma bulgularıyla örtüşmemektedir.

Ergenlerin benlik tasarımlarının sosyal medyada paylaşılan içeriklerin beğeni sayısına göre farklılaşmasına yönelik olarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre ise, ergenlerin benlik tasarımlarının sosyal medyada paylaştıkları içeriklerin beğeni sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu konuyu inceleyen herhangi bir araştırma sonucuna rastlanmamakla birlikte bireylerin benlik tasarımlarının sosyal medyada paylaştıkları içeriklerin beğeni sayısından etkilenmediği sonucuna varılabilir. Ergenlerin benlik tasarımlarının sosyal medyadaki arkadaş sayısına göre farklılaşmasına yönelik bulgularda ise anlamlı bir farklılık görülmüştür. Benlik tasarımı arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre de, arkadaş sayısı 1-50 arası olanların benlik tasarımlarının arkadaş sayısı 51-100 arası olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu konuda herhangi bir araştırmaya rastlanılmamışsa da genelgeçer bir bakış açısıyla arkadaş sayısı arttıkça benlik tasarımının da artması beklenirken araştırmada bu bakış açısının tersine bir bulguya ulaşılmıştır. Bu durum sosyal medyadaki arkadaşlığın içeriğinin diğer arkadaşlıklardan daha farklı olduğu sonucunu düşündürmektedir.

Araştırmanın diğer bir amacı olan ergenlerin benlik tasarımları ile sosyal medya beğenilmeme korkuları arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan korelasyon analizinde orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Benlik tasarımının sosyal medya beğenilmeme korkusu ölçeğinin alt boyutları ile olan ilişki incelendiğindeyse; mutsuzluk, takıntılı düşünce, beğenilme isteği, empati ve anonim kimlik arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benlik tasarımı ve mutsuzluk alt boyutu arasındaki negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki ergenlerin benlik tasarım düzeyi arttıkça mutsuzluk düzeylerinin düştüğünü göstermektedir. Bu konuyu inceleyen bir araştırma bulunamamışsa da mutsuzluk ile ilişkili kavramlar ve benlik tasarımı arasındaki bağlantıyı bulgulayan çalışmalar mevcuttur. Bunlardan birinde Hulme ve arkadaşları (2012) negatif benlik tasarımı olan kişilerin sosyal anksiyete sorunu yaşadıklarını, başka bir deyişle sosyal anksiyetesi olan kişilerin düşük benlik tasarımına sahip olduklarını belirtmiştir. Bireylerin sürekli bir şeyden korkması ve toplum içinde utanarak yaşaması olarak tanımlanan (Dilbaz, 2000) sosyal anksiyete bireylerin mutsuz olmalarına yol açabilmektedir. Bu açıklamalar dolaylı olarak bulunan araştırma sonucuyla örtüşmektedir. Benlik tasarımı ve takıntılı düşünce alt boyutu arasında ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu bulgu ergenlerin takıntılı düşüncelerinden dolayı sosyal medya beğenilmeme korkuları arttıkça benlik tasarım düzeylerinin de düşmesi, bununla birlikte bireylerin benlik tasarımının sosyal medyada takıntılı düşünceler oluşturmada etkili olması olarak ifade edilebilir. Araştırmada ayrıca ergenlerin sosyal

medyada beğenilme isteği düştükçe benlik tasarımlarının da arttığı görülmüştür. Beğenilme isteği ile ilgili doğrudan bir araştırma sonucu bulunmasa da buna benzer bir çalışmada Bakker ve Bosman (2003) akran kabulü ve benlik tasarımı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Yani akranlar tarafından kabul gören kişilerin benlik tasarımlarının da yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar bulunan araştırma bulgularıyla örtüşmemektedir. Benlik tasarımı ve empati alt boyutu arasında ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre bireylerin benlik tasarımlarının sosyal medyada empati kurmalarında etkili olduğu sonucuna varılabilir. Benlik tasarımı ve anonim kimlik alt boyutu arasında da negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu bulgu ise ergenlerin sosyal medyada beğenilmeme korkusu yaşamamak için kimliklerini gizlemelerinin benlik tasarımlarının düşüklüğü ile açıklanabilir. Başka bir deyişle bireylerin benlik tasarımlarının sosyal medyada anonim kimlik kullanmalarında etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Öneriler

Araştırma bulgularına göre ortaya konulan benlik saygısı ve sosyal medya beğenilmeme korkusu arasındaki negatif yönlü ilişki ergenlerde benlik saygısının geliştirilmesine yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu kapsamda okul psikolojik danışmanları tarafından okul idaresine, öğretmenlere ve ailelere benlik saygısını güçlendirmeye yönelik çalışmalar yapılması böylece öğrencilerin sosyal medyadan etkilenmesini en asgari düzeye indirmek düşünülebilir. Benzer biçimde benlik tasarımı ve sosyal medya beğenilmeme korkusu arasındaki negatif yönlü ilişkiye yönelik olarak okul yaşantısı dışındaki kaynakların kullanılması düşünülebilir. Örneğin Yamak'ın (2015) da belirttiği üzere sporla ilgilenen bireylerin benlik tasarımlarının yüksek olduğu düşünülerek belediyelerden ve gençlik spor il müdürlüklerinden destek alınarak ergenler spora yönlendirilebilirler. Bununla birlikte öğrencilerin sosyal medyadan çok sosyal etkileşim yoluyla aktivite yaşaması amacıyla okullarda yaratıcı drama ve zeka oyunları çalışmaları gerçekleştirilebilir.

Sonuç olarak sosyal medya, ergenler için arkadaş edinme, eğlence gibi birçok yönüyle kullanışlı bir ortam sağlamaktadır. Bireyin özellikle iletişim kurmak için sosyal medyayı yoğun olarak kullanması sosyal medyada beğenilmeme korkusu yaşamasına sebep olabilmektedir. Bu korku ise ergenlerin benlik saygısı ve benlik tasarımı ile açıklandığı üzere çeşitli boyutlarıyla ilişki göstermektedir. Bütün bunların yanı sıra bu çalışma bazı sınırlılıklara da sahiptir. Bunlardan en önemlisi araştırma konusunun teknoloji kullanımı ile yakından ilgili olduğu düşünüldüğünde katılımcıların teknoloji kullanma alışkanlıklarının genellenebilirliği ile ilgilidir. Bir büyükşehirin merkez ilçesinde yaşayan katılımcıların teknolojiye erişim olanakları diğer birçok yerleşim yerine göre farklılaşabileceğinden sosyal medya kullanımı açısından da önemli farklılıklar oluşabileceği düşünülebilir.

Kaynakça

- Akçagöz, H. (2017). *Çalışan kadınların, benlik kavramı ile depresyon durumunun incelenmesi benlik kavramı ve ideal benlik kavramı arasındaki fark ile depresyon durumunun değişkenler açısından belirlenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksüt, A. (2011). *The relationship between students' self-esteem, parental attitudes and students' achievement in foreign language learning*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alpay, E. (2000). Self-concept and self-esteem. *Technology, and Medicine*, 7(2), 1-5.
- Allport, G.W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Arıcak, O.T. (1999). *Grupla psikolojik danışma yoluyla benlik ve mesleki benlik saygısının geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Armas, R.D., Gidumal, J.B., Lopez, E.P. and Tona, D.G. (2010). Intentions to use social media in organizing and taking vacation trips. *Computers in Human Behavior*, 27(2), 640-654.
- Atalay, R. (2014). *Lise öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumları ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki (Bahçelievler ilçesi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir, S. (2014). *Hemşirelerde benlik ve benlik saygısı (Diyarbakır kadın doğum ve çocuk hastalıkları hastanesi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakker, J.T., & Bosman, A.M. (2003). Self-image and peer acceptance of Dutch students in regular and special education. *Learning Disability Quarterly*, 26(1), 5-14.
- Barış, D.A. (2002). *Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Barker, V. (2009). Older adolescents' motivations for social network site use: The influence of gender, group identity, and collective self-esteem. *Cyberpsychology & Behavior*, 12(2), 209-213.
- Başer, A. (2014). *Sosyal medya kullanıcılarının kişilik özellikleri, kullanım ve motivasyonlarının sosyal medya reklamlarına yönelik genel tutumları üzerindeki rolü: Facebook üzerine bir uygulama*. (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baymur, F. (2015). *Genel psikoloji*. (26. Baskı). İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Baymur, F., Özgüven, E., Kuzgun, Y., Kılıçcı, Y. ve Kepçeoğlu, M. (1978). *Üniversitede okuyan TÜBİTAK bursiyerlerinin başarılarını etkileyen faktörler*. Ankara: TÜBİTAK Bilim Adamı Yetiştirme Grubu. Proje No: BAYG-E32.
- Biby, E.L. (1998). The relationship between body dysmorphic disorder and depression, self-esteem, somatization, and obsessive-compulsive disorder. *Journal of Clinical Psychology*, 54(4), 489-499.
- Bostancı, M. (2010). *Sosyal medyanın gelişimi ve iletişim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boyd, D.M., & Ellison, N.B. (2008). Social network sites: Definition, history and scholarship. *Journal of Computer Mediated Communication*, 13(1), 210-230.

- Brown, J.D., Cai, H., Deng, C., & Oakes, M.A. (2007). Self-esteem and culture: Differences in cognitive self-evaluations or affective self-regard?. *Asian Journal of Social Psychology, 10*(3), 162-170.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Card, N.A., Gamble, W.C., & Yu, J.J. (2009). Self-representations in early adolescence: Variations in sibling similarity by sex composition and sibling relationship qualities. *Social Development, 19*(1), 148-169.
- Carlo, G., Laible, D.J., & Roesch, S.C. (2004). Pathways to self-esteem in late adolescence: The role of parent and peer attachment, empathy, and social behaviours. *Journal of Adolescence, 27*, 703-716.
- Carlton-Ford, S., Ender, M.G., & Tabatabai, A. (2008). Iraqi adolescents: Self-regard, self-derogation, and perceived threat in war. *Journal of Adolescence, 31*(1), 53-75.
- Caspi, A., Donnellan, M.B., Moffitt, T.E., Robins, R.W., & Trzesniewski, K.H. (2005). Low self-esteem is related to aggression, antisocial behavior, and delinquency. *Psychological Science, 16*(4), 328-335.
- Chang, L., & Chua, T.H.H. (2016). Follow me and like my beautiful selfies: Singapore teenage girls' engagement in self-presentation and peer comparison on social media. *Computers in Human Behavior, 55*, 190-197.
- Cheng, H., & Furnham, A. (2003). Personality, self-esteem and demographic predictions of happiness and depression. *Personality and Individual Differences, 34*(6), 921-942.
- Chuang, W., Floransa, M., Teresa, K., Patti, W., & Weichao, W. (2018). Middle school students' social media use. *International Forum of Educational Technology & Society, 21*(1), 213-224.
- Creasy, L.A. (2012). *An examination of the relationship between gifted students' self-image, gifted program model, years in the program, and academic achievement*. (Theses - doctoral dissertations). Keiser University, United States.
- Çetin, F.Ç., Gökler, G., Pehlivanlı, B., Tüzün, Z., & Ünal, F. (2010). Attachment styles and self-image in Turkish adolescents. *Journal of Research on Adolescence, 20*(4), 840-848.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adölesanlarda benlik saygısı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Dawley, L., (2009). Social network knowledge construction: Emerging virtual world pedagogy. *On The Horizon, 17*(2), 109-121.
- Dilbaz, N. (2000). Sosyal anksiyete bozukluğu: Tanı, epidemiyoloji, etiyoloji, klinik ve ayırıcı tanı. *Klinik Psikiyatri Dergisi, 3*(2), 3-21.
- Dilek Ertürk, Y., Ertem Eray, T. (2016). Fenomenolojik bir kavram olarak kendilik ve sosyal ağlarda kendilik sunumu ile narsistik eğilimler ilişkisi: İletişim fakültesi (İ.Ü.İ.F.) öğrencileri üzerine bir ön çalışma. *Intermedia International e-Journal, 3*(1), 12-29.
- Dorpatcheon, N., Amichai-Hamburger, Y., & Kaplan, H. (2008). Click to the past: The impact of extroversion by users of nostalgic websites on the use of Internet social services. *Computers in Human Behavior, 24*, 1907-1912.
- Ellison, N., Steinfield, C., & Lampe, C. (2006). Spatially bounded online social networks and social capital. *International Communication Association, 36*, 1-37.
- Ersanlı, K. (1988). Lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerini etkileyen faktörler. (Yayımlanmamış doktora tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Evans, D. (2012). *Social media marketing an hour a day*. (Second Edition). Indiana: Wiley.
- Fadiman, J., & Frager, R. (2016). *Personality and personal growth*. (Sixth Edition). California: Pearson.
- Fanning, P., & Mckay, M. (2000). *Self esteem*. (Third Edition). United Stated: New Harbinger.
- Fraker, F.L. (1986). *The impact of entering a high school for the academically talented, on the academic self-concept, social-emotional adjustment, and causal attributions of beginning students*. (Unpublished Master's Thesis). University of Illinois at Urbana-Champaign, USA.
- Garaigordobil, M., Durá, A., & Pérez, J.I. (2005). Psychopathological symptoms, behavioural problems and self-concept/self-esteem: A study of adolescents aged 14 to 17 years old. *Annuary of Clinical and Health Psychology*, 1, 53-63.
- Gürsoy, F. (2006). Farklı sosyo ekonomik düzeydeki ergenlerin benlik tasarım düzeyleri ile kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 183-190.
- Hess, S. (2005). *Authoring the self self-representation, authorship, and the print market in british poetry from pope through wordsworth*. New York: Rutledge.
- Hulme, N., Hirsch, C., & Stopa, L. (2012). Images of the self and self-esteem: do positive self-images improve self-esteem in social anxiety?. *Cognitive Behaviour Therapy*, 41(2), 163-173.
- Jabari, K., Moradi Şeyhjan, T., & Rajeswari, K. (2014). Self- esteem and academic achievement of high school students. *Cognitive Discourses International Multidisciplinary Journal*, 2(2), 38-41.
- Jong, S.T., & Drummond, M.J.N. (2016). Hurry up and 'like' me: Immediate feedback on social networking sites and the impact on adolescent girls. *Asia-Pacific Journal of Health, Sport And Physical Education*, 7(3), 251-267.
- Kamışoğlu, İ. (2013). *Sosyal medyada kişilerarası iletişim çatışmaları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Kavramlar-ilkeler-teknikler*. (23. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kaya, A. (2011). *Öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanım durumları ve internet bağımlılığı düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İzmir: Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kietzmann, J.H., Hermkens, K., McCarthy, I.P., & Silvestre, B.S. (2011). Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business Horizons*, 54(3), 241-251.
- Knighley, W.M., & Whitelock, D.M. (2007). Assessing the self-esteem of female undergraduate students: An issue of methodology. *Educational Studies*, 33(2), 217-231.
- Koçak, N.G. (2012). *Bireylerin sosyal medya kullanım davranışlarının ve motivasyonlarının kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında incelenmesi: Eskişehir'de bir uygulama*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lawrence, D. (2006). *Enhancing self-esteem in the classroom*. (3rd Edition). London: Paul Chapman.
- Mehdizadeh, S. (2010). Self presentation 2.0: Narcicism and self-esteem on facebook. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 13(4), 357-365.

- Metin, N., Bencik Kangal, S. (2012). Bilim sanat merkezlerine devam eden 12-14 yaş grubu üstün yetenekli çocukların benlik algılarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37(163), 3-16.
- Onat, F. (2010). Bir halkla ilişkiler uygulama alanı olarak sosyal medya kullanımı: Sivil toplum örgütleri üzerine bir inceleme. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 31, 103-122.
- Özdemir, S. (2015). Sosyal medyada kimlik inşasında yeni akım: Özçekim kullanımı. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 112-131.
- Pehlivan, S. (2017). *Lise öğrencilerinin sosyal uyum becerileri ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University.
- Salı, G. (2013). İlköğretim ikinci kademedeki çocukların empatik eğilimlerinin ve benlik kavramlarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 6(4), 496-519.
- Söner, O. (2019). *Ergenlerde benlik benlik tasarımı ve benlik saygısı düzeylerinin sosyal medya beğenilmeme korkuları üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Söner, O. ve Yılmaz, O. (2018). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 59-69.
- Tan, H. (2014). *Psikolojik yardım ilişkileri: Psikolojik danışma ve psikoterapi*. (4. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Taylor, I.H. (2015). Facebook and the being Liked Motive. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(4), 1216-1227.
- Tezci, E., & İçen, M. (2017). High school students' social media usage habits. *Journal of Education and Practice*, 8(27), 99-108.
- Valkenburg, P.M., Schouten, A.P., & Peter, J. (2005). Adolescents' identity experiments on the Internet. *New Media & Society*, 7(3), 383-402.
- Yamak, B. (2015). *Adölesanların fiziksel uygunluk seviyelerinin vücut imajı, benlik tasarımı ve stres düzeyine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yalom, I.D. (2018). *Varoluşçu psikoterapi*. (Z., Babayiğit, Çev.). (1. Baskı). İstanbul: Pegasus.
- Yavuzer, H. (2016). *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu*. (19. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.